บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

(Executive Summary)

แผนปฏิบัติการด้านเพศภาวะและข้อเสนอเชิงนโยบาย การบูรณาการเสียงของผู้หญิงสู่การบริหารจัดการแม่น้ำโขง

จัดทำจาก

กระบวนการปรึกษาหารือร่วมกับผู้นำสตรี

จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดนครพนม

จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ และ จังหวัดอุบลราชธานี

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ดำเนินการโดย

มูลนิธิศูนย์ข้อมูลชุมชน (Community Resource Centre Foundation: CRC)

องค์กรร่วมจัดโดย

สมาคมเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนลุ่มน้ำโขง 7 จังหวัดภาคอีสาน (คสข.)

(The Association of Northeast Thailand Community Network in 7 Provinces along the Mekong Basin – ComNetMekong)

เครือข่ายประชาชนจับตาน้ำท่วมอุบล–เขื่อนแม่น้ำโขง

(Ubon Monitoring Group on Flood and Mekong Dam)

ภายใต้การสนับสนุนจาก

สหภาพระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ

(International Union for Conservation of Nature: IUCN)

พฤษภาคม 2569

1. ความเป็นมา

เอกสารฉบับนี้ เรื่อง “แผนปฏิบัติการด้านเพศภาวะและข้อเสนอเชิงนโยบาย: การบูรณาการเสียงของผู้หญิงเข้าสู่การบริหารจัดการแม่น้ำโขง” จัดทำขึ้นผ่านกระบวนการปรึกษาหารือกับชุมชนและการจัดเวทีเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาคแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับผู้นำสตรีและชุมชนลุ่มน้ำโขงจาก 7 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดอุบลราชธานี กระบวนการดังกล่าวนำโดยมูลนิธิศูนย์ข้อมูลชุมชน (Community Resource Centre Foundation: CRC) ร่วมกับสมาคมเครือข่ายชุมชนอีสาน 7 จังหวัดลุ่มน้ำโขง (ComNetMekong) และกลุ่มติดตามน้ำท่วมและเขื่อนแม่น้ำโขงอุบลราชธานี โดยได้รับการสนับสนุนจากสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature: IUCN)

การปรึกษาหารือและเวทีเชิงปฏิบัติการดังกล่าวได้สร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมสำหรับผู้นำสตรี ชุมชนที่ได้รับผลกระทบ และเครือข่ายท้องถิ่น ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน และร่วมกันสะท้อนถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วิถีชีวิต และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเพศภาวะ อันเกี่ยวเนื่องกับการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขง การพัฒนาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ และข้อกังวลที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับมลพิษข้ามพรมแดน เวทีดังกล่าวยังมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับสิทธิ การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม และบทบาทความเป็นผู้นำของผู้หญิงในการบริหารจัดการแม่น้ำโขงและความเข้มแข็งในการรับมือของชุมชน

เวทีเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาคจัดขึ้นที่จังหวัดหนองคาย ระหว่างวันที่ 12–13 มีนาคม 2026 และที่จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ 18–19 มีนาคม 2026 โดยรวบรวมชุมชนจาก 7 จังหวัดลุ่มน้ำโขงทั้งในภาคอีสานเหนือและอีสานใต้ ตลอดกระบวนการปรึกษาหารือ ผู้เข้าร่วมได้เน้นย้ำว่าชุมชนตามแนวแม่น้ำโขงกำลังได้รับผลกระทบเพิ่มมากขึ้นจากความผันผวนผิดปกติของระดับน้ำ การลดลงของทรัพยากรประมง การกัดเซาะตลิ่ง คุณภาพน้ำที่แย่ลง น้ำท่วม ภัยแล้ง การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และความไม่มั่นคงด้านวิถีชีวิต ซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำและการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต้นน้ำภายนอกประเทศไทย

ชุมชนและองค์กรภาคียังได้แสดงข้อกังวลที่เพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับความเสี่ยงด้านมลพิษข้ามพรมแดนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเหมืองในพื้นที่ต้นน้ำ รวมถึงความเป็นไปได้ของการปนเปื้อนของโลหะหนักและสารพิษที่ส่งผลกระทบต่อลำน้ำสาขาที่เชื่อมต่อกับระบบแม่น้ำโขง ผู้เข้าร่วมได้เน้นย้ำว่าผลกระทบแบบสะสมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ มลพิษจากเหมือง การสูญเสียตะกอน และความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงระยะยาวอย่างรุนแรงต่อทรัพยากรประมง ความมั่นคงทางอาหาร สุขภาพสาธารณะ วิถีชีวิต ระบบนิเวศ และความเป็นอยู่ของชุมชนทั่วทั้งลุ่มน้ำโขงตอนล่าง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนมากกว่า 60 ล้านคนในภูมิภาค

ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะที่นำเสนอในเอกสารฉบับนี้ตั้งอยู่บนประสบการณ์ชีวิตจริง มุมมอง และข้อเสนอที่ถ่ายทอดโดยผู้หญิงและชุมชนลุ่มน้ำโขงที่ได้รับผลกระทบตลอดกระบวนการปรึกษาหารือ เอกสารฉบับนี้เรียกร้องให้เกิดการบริหารจัดการแม่น้ำโขงที่ตอบสนองต่อมิติทางเพศภาวะมากยิ่งขึ้น ตั้งอยู่บนหลักสิทธิ มีส่วนร่วม และยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยตั้งอยู่บนหลักสิทธิมนุษยชน ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม ความ

เป็นธรรมด้านสภาพภูมิอากาศ หลักการด้านสิทธิมนุษยชนกับภาคธุรกิจ (Business and Human Rights: BHR) และความรับผิดรับชอบข้ามพรมแดนที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น

2. ข้อค้นพบสำคัญจากการปรึกษาหารือกับชุมชน

การปรึกษาหารือกับชุมชนใน 7 จังหวัดลุ่มน้ำโขงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้สะท้อนข้อค้นพบสำคัญ 6 ประการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านเพศภาวะ ความเปราะบางด้านสภาพภูมิอากาศ และความท้าทายด้านการบริหารจัดการที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนลุ่มน้ำโขง

2.1 ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิต

ชุมชนรายงานถึงผลกระทบที่เพิ่มมากขึ้นซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ ความผันผวนผิดปกติของระดับน้ำ น้ำท่วม ภัยแล้ง การกัดเซาะตลิ่ง การลดลงของทรัพยากรประมง คุณภาพน้ำที่แย่ลง การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การเปลี่ยนแปลงของตะกอน และความไม่มั่นคงด้านวิถีชีวิต ผู้เข้าร่วมยังได้แสดงข้อกังวลที่เพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับมลพิษจากเหมืองข้ามพรมแดนและความเป็นไปได้ของการปนเปื้อนของโลหะหนักที่ส่งผลกระทบต่อระบบแม่น้ำโขง

2.2 ผลกระทบด้านเพศภาวะต่อผู้หญิง

ผู้หญิงได้อธิบายถึงภาระที่เพิ่มมากขึ้นที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของครัวเรือน การดูแลสมาชิกในครอบครัว การจัดการอาหารและน้ำ การฟื้นฟูวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของชุมชน ขณะที่แรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้นทั่วทั้งลุ่มน้ำโขง

2.3 ผู้หญิงในฐานะผู้นำด้านสิ่งแวดล้อมและผู้มีบทบาทในชุมชน

การปรึกษาหารือยืนยันว่าผู้หญิงกำลังมีบทบาทสำคัญอยู่แล้วในฐานะผู้จัดการองค์กรชุมชน ผู้สื่อสาร อาสาสมัครด้านสิ่งแวดล้อม ผู้ปกป้องระบบนิเวศ ผู้ขับเคลื่อนในระดับท้องถิ่น และผู้ถือครององค์ความรู้ด้านนิเวศวิทยาท้องถิ่น แต่ยังคงไม่ได้รับการยอมรับอย่างเพียงพอภายใต้ระบบการบริหารจัดการอย่างเป็นทางการ

2.4 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเปราะบางของชุมชน

ผู้เข้าร่วมได้เน้นย้ำถึงสถานการณ์น้ำท่วมและภัยแล้งที่รุนแรงมากขึ้น รูปแบบสภาพอากาศที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ การลดลงของประชากรปลา และความไม่มั่นคงด้านวิถีชีวิตที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเชื่อมโยงกับผลกระทบร่วมกันของการพัฒนาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำและความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ

2.5 ช่องว่างด้านการบริหารจัดการ เพศภาวะ และความรับผิดรับชอบข้ามพรมแดน

ชุมชนได้เน้นย้ำถึงช่องว่างสำคัญด้านการมีส่วนร่วม การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงการเยียวยา และความรับผิดรับชอบข้ามพรมแดนภายใต้ระบบการบริหารจัดการแม่น้ำโขงที่มีอยู่ ผู้เข้าร่วมได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างพลังทางกฎหมาย การมีส่วนร่วมของสาธารณะ การบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อมิติทางเพศภาวะ และการบูรณาการหลักการด้านสิทธิมนุษยชนกับภาคธุรกิจ (Business and Human Rights: BHR) ความเป็นธรรมด้านสภาพภูมิอากาศ ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม และพันธกรณีข้ามพรมแดนของรัฐเข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการแม่น้ำโขง

2.6 ข้อกังวลที่เพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับมลพิษจากเหมืองข้ามพรมแดนและผลกระทบแบบสะสม

ผู้เข้าร่วมและองค์กรภาคีได้แสดงข้อกังวลเร่งด่วนเกี่ยวกับความเสี่ยงด้านมลพิษจากเหมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมเหมืองในพื้นที่ต้นน้ำในประเทศเมียนมา รวมถึงความเป็นไปได้ของการปนเปื้อนของโลหะหนักและสารพิษที่ส่งผลกระทบต่อลำน้ำสาขาที่เชื่อมต่อกับระบบแม่น้ำโขง ชุมชนได้เน้นย้ำว่าผลกระทบแบบสะสมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ มลพิษจากเหมือง การสูญเสียตะกอน และความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงระยะยาวอย่างรุนแรงต่อทรัพยากรประมง ความมั่นคงทางอาหาร สุขภาพสาธารณะ ระบบนิเวศ และความเป็นอยู่ของประชาชนมากกว่า 60 ล้านคนที่อาศัยอยู่ทั่วทั้งลุ่มน้ำโขงตอนล่าง

3. ประเด็นสำคัญของแผนปฏิบัติการด้านเพศภาวะ

จากการปรึกษาหารือ เอกสารฉบับนี้ได้นำเสนอแผนปฏิบัติการด้านเพศภาวะที่มุ่งเน้น 7 ประเด็นสำคัญ เพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการแม่น้ำโขงที่ตอบสนองต่อมิติทางเพศภาวะ ตั้งอยู่บนหลักสิทธิ ยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง มีส่วนร่วม และคำนึงถึงมิติข้ามพรมแดน โดยประเด็นสำคัญเหล่านี้สะท้อนมุมมอง ประสบการณ์ ข้อกังวล และข้อเสนอแนะที่ถ่ายทอดโดยผู้นำสตรี ชุมชนที่ได้รับผลกระทบ CRC และเครือข่ายภาคีตลอดกระบวนการปรึกษาหารือ

ประเด็นที่ 1: การเสริมสร้างบทบาทความเป็นผู้นำของผู้หญิงในการบริหารจัดการแม่น้ำโขง

สนับสนุนการมีส่วนร่วม ความเป็นผู้นำ และการเป็นตัวแทนอย่างมีความหมายของผู้หญิงในกระบวนการบริหารจัดการและการตัดสินใจเกี่ยวกับแม่น้ำโขงในระดับชุมชน จังหวัด ประเทศ ภูมิภาค และข้ามพรมแดน พร้อมทั้งยอมรับบทบาทของผู้หญิงในฐานะผู้ปกป้องสิ่งแวดล้อม ผู้สื่อสารของชุมชน ผู้ดูแลทรัพยากรน้ำ ผู้ปกป้องระบบนิเวศ และผู้ถือครององค์ความรู้ด้านนิเวศวิทยาท้องถิ่น

ประเด็นที่ 2: การเสริมสร้างนักกฎหมายชุมชนสตรีและการเสริมพลังทางกฎหมายของชุมชน

เสริมสร้างศักยภาพของผู้หญิงในการจัดเก็บข้อมูลผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม การทำความเข้าใจสิทธิการมีส่วนร่วมในกลไกการบริหารจัดการและกระบวนการมีส่วนร่วมของสาธารณะ การเสริมสร้างการจัดเก็บข้อมูลหลักฐานของชุมชน การเข้าถึงการเยียวยา และการสนับสนุนการเสริมพลังทางกฎหมายและการขับเคลื่อนของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม หลักการด้านสิทธิมนุษยชนกับภาคธุรกิจ (Business and Human Rights: BHR) และความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน

ประเด็นที่ 3: การติดตามตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน

สนับสนุนผู้หญิงและชุมชนในการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำ ระบบนิเวศ ทรัพยากรประมงและวิถีชีวิต การติดตามตรวจสอบมลพิษข้ามพรมแดน การเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ และการจัดเก็บข้อมูลหลักฐานโดยชุมชนที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตทั่วทั้งลุ่มน้ำโขง รวมถึงผลกระทบแบบสะสมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ การเปลี่ยนแปลงด้านสภาพภูมิอากาศ และความเสี่ยงจากมลพิษเหมือง

ประเด็นที่ 4: การลดภาระด้านวิถีชีวิตและการดูแลของผู้หญิง

สนับสนุนวิถีชีวิตที่ยั่งยืน การฟื้นฟูวิถีชีวิต ความมั่นคงทางอาหาร วิสาหกิจชุมชนที่นำโดยผู้หญิง การฟื้นฟูระบบนิเวศ และความเข้มแข็งในการรับมือของชุมชน พร้อมทั้งลดภาระด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และภาระการดูแลที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนซึ่งเพิ่มมากขึ้นที่ผู้หญิงในชุมชนลุ่มน้ำโขงที่ได้รับผลกระทบต้องแบกรับ อันเป็นผลจากการลดลงของทรัพยากรประมง น้ำท่วม ภัยแล้ง ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และความไม่มั่นคงด้านวิถีชีวิต

ประเด็นที่ 5: การเสริมสร้างการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ ระบบเตือนภัยล่วงหน้า ความเข้มแข็งในการรับมือด้านสภาพภูมิอากาศ และการเข้าถึงการเยียวยา

พัฒนาการเตรียมความพร้อมรับมือน้ำท่วม การรับมือภัยแล้ง ระบบเตือนภัยล่วงหน้า มาตรการปรับตัวของชุมชน แนวทางการจัดการภัยพิบัติที่ตอบสนองต่อมิติทางเพศภาวะ ระบบการสื่อสาร และการเข้าถึงการเยียวยา การชดเชย และการสนับสนุนการฟื้นฟูสำหรับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สภาพภูมิอากาศ และผลกระทบข้ามพรมแดนตามแนวแม่น้ำโขง

ประเด็นที่ 6: การปกป้องวัฒนธรรม องค์ความรู้ท้องถิ่น และอัตลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับแม่น้ำ

ปกป้องวิถีชีวิตดั้งเดิม ทรัพยากรประมง องค์ความรู้ด้านนิเวศวิทยาท้องถิ่น วัฒนธรรม ระบบอาหารดั้งเดิม อัตลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับแม่น้ำ และองค์ความรู้ระหว่างรุ่นที่เชื่อมโยงกับแม่น้ำโขง พร้อมทั้งเสริมสร้างบทบาทของผู้หญิงในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การดูแลสิ่งแวดล้อม และความเข้มแข็งในการรับมือของชุมชน

ประเด็นที่ 7: การเสริมสร้างการบริหารจัดการและความรับผิดรับชอบข้ามพรมแดนที่ตอบสนองต่อมิติทางเพศภาวะ

ส่งเสริมความรับผิดรับชอบระดับภูมิภาคที่เข้มแข็งมากขึ้น แนวทางการบริหารจัดการตามหลักการป้องกันไว้ก่อน หลักการด้านสิทธิมนุษยชนกับภาคธุรกิจ (Business and Human Rights: BHR) การมีส่วนร่วมของสาธารณะ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงการเยียวยา และการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนที่ตอบสนองต่อมิติทางเพศภาวะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ มลพิษจากเหมือง การเปลี่ยนแปลงด้านสภาพภูมิอากาศ และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมแบบสะสมทั่วทั้งลุ่มน้ำโขง รวมถึงการยอมรับพันธกรณีข้ามพรมแดนของรัฐในการจัดการความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนข้ามพรมแดน

4. ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญ

การปรึกษาหารือได้นำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่มุ่งไปยังคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission: MRC) หน่วยงานภาครัฐของไทย กลไกด้านสิ่งแวดล้อมระดับนานาชาติและระดับภูมิภาค และผู้มีบทบาทด้านการสื่อสารสาธารณะ โดยข้อเสนอเหล่านี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นของการบริหารจัดการแม่น้ำโขงที่ตอบสนองต่อมิติทางเพศภาวะ ตั้งอยู่บนหลักสิทธิ มีส่วนร่วม และคำนึงถึงมิติข้ามพรมแดน โดยตั้งอยู่บนหลักสิทธิมนุษยชน ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม ความเป็นธรรมด้านสภาพภูมิอากาศ หลักการด้านสิทธิมนุษยชนกับภาคธุรกิจ (Business and Human Rights: BHR) และความรับผิดรับชอบระดับภูมิภาคที่เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

4.1 ข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (MRC)

การปรึกษาหารือเรียกร้องให้ MRC:

- บูรณาการมิติด้านเพศภาวะ สิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรมด้านสภาพภูมิอากาศ และสิทธิชุมชนเข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการแม่น้ำโขงและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ
- รับรองการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายของผู้หญิงและชุมชนที่ได้รับผลกระทบในกระบวนการปรึกษาหารือและการตัดสินใจ
- เสริมสร้างความโปร่งใส การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสาธารณะ และระบบติดตามตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน
- ดำเนินการหรือสนับสนุนการศึกษาอิสระเกี่ยวกับมลพิษจากเหมืองข้ามพรมแดน การปนเปื้อนของโลหะหนัก และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมแบบสะสม
- ใช้แนวทางตามหลักการป้องกันไว้ก่อน และทบทวนโครงการพัฒนาแม่น้ำโขง หากมีการระบุถึงความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนอย่างร้ายแรง
- เสริมสร้างความรับผิดรับชอบของผู้พัฒนาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ นักลงทุน และสถาบันการเงิน
- และคุ้มครองนักปกป้องสิ่งแวดล้อม ผู้นำสตรี และนักขับเคลื่อนชุมชนจากการคุกคาม การดำเนินคดี และการตอบโต้

4.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐของไทย

การปรึกษาหารือเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐของไทย:

- เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้หญิง การเสริมพลังทางกฎหมาย และการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน
- สนับสนุนนักกฎหมายชุมชนสตรี การมีส่วนร่วมของสาธารณะ การจัดเก็บข้อมูลหลักฐานโดยชุมชน และการเข้าถึงการเยียวยา
- ปรับปรุงการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ การรับมือน้ำท่วมและภัยแล้ง และระบบเตือนภัยล่วงหน้า
- เสริมสร้างการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการน้ำ สุขภาพสาธารณะ ประมง การปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศ และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม
- สนับสนุนการศึกษาและการติดตามตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์อย่างอิสระที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงจากมลพิษเหมืองข้ามพรมแดน
- จัดให้มีมาตรการฟื้นฟูวิถีชีวิต การชดเชย และการคุ้มครองทางสังคมที่เป็นธรรมและเข้าถึงได้สำหรับชุมชนที่ได้รับผลกระทบ
- และเสริมสร้างการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้นำชุมชน

4.3 ข้อเสนอแนะต่อกลไกด้านสิ่งแวดล้อมระดับนานาชาติและระดับภูมิภาค

การปรึกษาหารือเสนอแนะให้กลไกระดับนานาชาติและระดับภูมิภาค:

- เสริมสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ตอบสนองต่อมิติทางเพศภาวะ ตั้งอยู่บนหลักสิทธิ และมีส่วนร่วม
- ส่งเสริมบทบาทความเป็นผู้นำและการคุ้มครองผู้หญิงภายใต้กระบวนการบริหารจัดการข้ามพรมแดน
- สนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลหลักฐานโดยชุมชน การติดตามตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อม และการเสริมพลังทางกฎหมาย
- บูรณาการความเป็นธรรมด้านสภาพภูมิอากาศ ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม และหลักการด้านสิทธิมนุษยชนกับภาคธุรกิจ (BHR) เข้าสู่กรอบการบริหารจัดการระดับภูมิภาค
- เสริมสร้างความร่วมมือระดับภูมิภาคด้านการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำ การปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศ การคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ การฟื้นฟูระบบนิเวศ และการติดตามตรวจสอบมลพิษข้ามพรมแดน
- และเสริมสร้างพันธกรณีระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของสาธารณะ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม และการเข้าถึงการเยียวยา

4.4 ข้อเสนอแนะด้านการสื่อสารสาธารณะและการขับเคลื่อนสาธารณะ

การปรึกษาหารือเน้นย้ำว่าผู้หญิงควรได้รับการยอมรับไม่เพียงในฐานะผู้ได้รับผลกระทบ แต่ยังเป็น:

- ผู้นำ
- ผู้ถือครององค์ความรู้
- นักปกป้องสิ่งแวดล้อม
- ผู้ดูแล
- และผู้ปกป้องระบบนิเวศ วัฒนธรรม และคนรุ่นอนาคต

ผู้เข้าร่วมยังได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของ:

- การสื่อสารผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงจากการพัฒนาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และมลพิษข้ามพรมแดนที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต ทรัพยากรประมง ความมั่นคงทางอาหาร สุขภาพ วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของผู้หญิง
- การส่งเสริมความเข้าใจของสาธารณะว่าการบริหารจัดการแม่น้ำโขงเป็นเรื่องของสิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรมทางเพศ ความเป็นธรรมด้านสภาพภูมิอากาศ ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม และสิทธิชุมชนด้วยเช่นกัน
- การเสริมสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและความร่วมมือระหว่างผู้นำสตรีและชุมชนลุ่มน้ำโขงที่ได้รับผลกระทบ

- และการสนับสนุนการสื่อสารสาธารณะที่ตั้งอยู่บนศักดิ์ศรี การมีส่วนร่วม ความเข้มแข็งในการรับมือ ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อคนรุ่นต่อไป

5. บทสรุป

เอกสารฉบับนี้เน้นย้ำว่าการปกป้องแม่น้ำโขงไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของการบริหารจัดการน้ำหรือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการปกป้องผู้คน ระบบนิเวศ วิถีชีวิต ความมั่นคงทางอาหาร วัฒนธรรม ศักดิ์ศรี สิทธิมนุษยชน และความเป็นอยู่ที่ดีในอนาคตของชุมชนทั่วทั้งลุ่มน้ำโขง

การปรึกษาหารือได้สะท้อนข้อกังวลที่เพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมแบบสะสมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ การเปลี่ยนแปลงด้านสภาพภูมิอากาศ ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ และความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากมลพิษเหมืองข้ามพรมแดน รวมถึงความเป็นไปได้ของการปนเปื้อนของโลหะหนักที่ส่งผลกระทบต่อลำน้ำสาขาที่เชื่อมต่อกับระบบแม่น้ำโขง ผู้เข้าร่วมได้เน้นย้ำว่าความเสี่ยงเหล่านี้อาจก่อให้เกิดผลกระทบระยะยาวอย่างรุนแรงต่อทรัพยากรประมง ความมั่นคงทางอาหาร สุขภาพสาธารณะ ระบบนิเวศ และวิถีชีวิตของชุมชนทั่วทั้งลุ่มน้ำโขงตอนล่าง

ดังนั้น ชุมชนและองค์กรภาคีจึงเรียกร้องให้เกิดความร่วมมือระดับภูมิภาคที่เข้มแข็งมากขึ้น แนวทางการบริหารจัดการตามหลักการป้องกันไว้ก่อน การศึกษาทางวิทยาศาสตร์ที่โปร่งใส การประเมินผลกระทบแบบสะสม การมีส่วนร่วมของสาธารณะที่เข้มแข็งมากขึ้น และความรับผิดรับชอบที่มากขึ้นจากรัฐลุ่มน้ำโขงและคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (MRC) ในการจัดการความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนมากกว่า 60 ล้านคนทั่วทั้งภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

การปรึกษาหารือยังยืนยันเพิ่มเติมว่าผู้หญิงที่อาศัยอยู่ตามแนวแม่น้ำโขงไม่ได้เป็นเพียงเหยื่อที่นิ่งเฉยต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม แต่กำลังมีบทบาทสำคัญอยู่แล้วในฐานะผู้นำชุมชน ผู้ปกป้องสิ่งแวดล้อม ผู้ดูแล ผู้สื่อสาร ผู้ขับเคลื่อน และผู้ถือครององค์ความรู้ท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยา

ท้ายที่สุด เอกสารฉบับนี้เน้นย้ำว่าการบริหารจัดการแม่น้ำโขงที่ยั่งยืนและเป็นธรรมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบทบาทความเป็นผู้นำของผู้หญิง ความเท่าเทียมทางเพศ การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ความเป็นธรรมด้านสภาพภูมิอากาศ องค์ความรู้ของชุมชน การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย สิทธิมนุษยชน และความรับผิดรับชอบข้ามพรมแดน ได้รับการยอมรับอย่างเต็มที่และถูกนำมาเป็นศูนย์กลางของกระบวนการตัดสินใจทั่วทั้งลุ่มน้ำโขง

****